

1-א-ל מלך נאמן

Is **א-ל מלך נאמן** the introduction to **קריאת שמע** or is it the conclusion of the **ברכה** of **הבוחר בעמו ישראל באהבה שמע**? If it is the introduction to **קריאת שמע** then why are we allowed to have an interruption between the **ברכה** and **קריאת שמע**? If it is the conclusion of **הבוחר בעמו ישראל באהבה** then why are we allowed to say **אמן** (**א-ל מלך נאמן**) in response to our own **ברכה**? Why in **נוסח אשכנז** do we recite **א-ל מלך נאמן** only when we pray alone and not when we pray **בציבור**?

Some of you may have anticipated this issue when you reviewed the different versions of **רב סעדיה** in last week's newsletter and came across the version attributed to **רב סעדיה** in **גאון**. This is how **רב סעדיה** ends the **ברכה**: **בא"י הבוחר בעמו ישראל אמן**. The wording should have caused you to ask: is not **רב סעדיה גאון** advocating answering **אמן** to one's own **ברכה**? Did we not previously learn that such a practice is disdained except in the case of the **ברכה** of **בונה ברחמיו ירושלים אמן** in **ברכה המזון**? That it is not our current practice to say **א-ל מלך נאמן** after the **ברכה** does not alleviate the problem. We do recite **א-ל מלך נאמן** and **א-ל מלך נאמן** is what the letters in **אמן** represent as seen in the following:

מסכת שבת דף קיט' עמ' ב'—אמר ריש לקיש: כל העונה אמן בכל כחו – פותחין לו שערי גן עדן, שנאמר (ישעיהו כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים. אל תיקרי שמר אמנים אלא שאומרים אמן. מאי אמן? – אמר רבי חנינא: א-ל מלך נאמן.

So why do we say **א-ל מלך נאמן**? The classic explanation is found in the following comments by the **כלבו**:

סימן ט' ד"ה ומתחילין ק"ש. מספר האשכול: בק"ש יש בה י"ח הזכרות כנגד י"ח חוליות, ורמ"ח תיבות כנגד רמ"ח אברים לקיים מה שנאמר (תהילים לה, י) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. והרא"ש ז"ל כתב נהגו כל הארצות האלה לומר א-ל מלך נאמן להשלים רמ"ח תיבות בק"ש נגד מאתים וארבעים ושמונה איברים, שאם ישמור אדם רמ"ח תיבות של ק"ש ישמור הקב"ה רמ"ח איברים שבאדם. ויש מקומות שאין אומרים א-ל מלך נאמן לפי שהוא נוטריקון של אמן בראשי תיבות ואין לנו להפסיק בין הברכה לק"ש.

It should be noted that there is another basis for reciting **א-ל מלך נאמן**:

מדרש אנדה (בובר) דברים פרק ה ד"ה [יא] לא תשא—ודע כי עשרת הדברים יש בהם תרי"ג מצות, וקריית שמע יש בהם תרי"ג מצות. כי כשתמנה אותם יש תרי"ג מלות, לפיכך תקנו קודם שתאמר שמע תאמר שלש מלות והם א-ל מלך נאמן כדי שישלים תרי"ג מלות, כנגד תרי"ג מצות.

There is one more custom worth noting which was the practice described by the רוקח:

שמע ישראל עמ' רפב-אמן א-ל מלך נאמן אומרים קודם קרית שמע ולאחר מיכן אמת.

The ספר האגור in קז' comments on the רוקח as follows:

ובטורים האריך והרוקח כתב כי ראוי לומר אמן אפילו יחיד אחר ברכה שניה שלפני ק"ש מפני שנקראת סוף ברכה.

It is easy to make the argument that the practice of reciting א-ל מלך נאמן was an outgrowth of the practice to recite אמן to one's own ברכה of באהבה more than it was the result of the number of words in קריאת שמע. The fact that we continue to recite א-ל מלך נאמן when we pray alone supports the argument and so does the practice of answering אמן after the שליח ציבור recites the ברכה of הבוחר בעמו ישראל באהבה. Those who wait to recite the ברכה with the שליח ציבור and who thereby do not answer אמן do so either because they feel that it is improper to answer אמן after the שליח ציבור of הבוחר בעמו ישראל באהבה or they feel that they would be adding three more words to קריאת שמע.

In contrast to נוסח אשכנז, we find that Sephardic סידורים do not include the words א-ל מלך נאמן. They are following the position of the רמב"ן which we previously studied:

ברכות דף יא' עמ' ב'-מאימתי-כבר היה מנהג בעיירות לומר בין אהבת עולם לקריאת שמע א-ל מלך נאמן. ובילדותי נתקשה עלי, לפי שהדבר ידוע שאהבת עולם ברכת המצוה היא לק"ש, שכל המצות כולן טעונות הן ברכה עובר לעשייתן, וכן בהלל וכן במגלה וכן בקריאת התורה, וכל שכן קריאת שמע. וזהו שאמרנו בהשכים אחר שקרא אין צריך לברך שכבר נפטר באהבה רבה, דברכת שנון תורה היא. אלא שתיקנו בקריאת שמע שתיים לפניה מפני שזמנה תלוי ביצירת האור ובעריבתו. אבל ברכת יוצר אור ומעריב ערבים ברכת השבח הן, כדמוכח (מגילה כ"ד ב') בפלוגתא דכל שלא ראה מאורות מימיו אינו פורס על שמע וכדפרישית לעיל. וברכת אהבת עולם ברכת המצוה לחובת קריאה של שמע. והכי נמי מוכח בשמעתא דאמר להם הממונה ברכו ברכה אחת כו', לפיכך עשו נמי ברכת אמת ויציב ברכה הסמוכה לחברתה. וכיון שזו ברכת המצוה היא הדבר ברור בכל שמברך על המצות או על הפירות ועונה אמן אחרי עצמו בין ברכה למצוה שהוא טועה גמור. וכבר פרטו זו בפירוש בירושלמי תני: הפורס על שמע והעובר לפני התיבה והנושא את כפיו והקורא בתורה והמפטיר בנביא והמברך על אחת מכל המצוות האמורות בתורה לא יענה אחר עצמו אמן. איני צריך לבאר ענין זה שהוא מפורש לראשונים, וכמדומה שהוא הפסק, וצריך לחזור ולברך.

רפואה שלמה לאפרים פיישל בן רבקה א-ל מלך נאמן Bring a

TRANSLATION OF SOURCES

ב' עמ' דף קיט' שבת דף קיט' עמ' ב' -Raish Lakish said: Whoever responds by saying Amen with all his strength, the gates to Gan Eden are opened. This thought is based on a verse: (Isaiah 26) Open the gates and allow the nation which is righteous and which follows its faith to enter. Do not read the verse to mean: followers of its faith but as those who answer Amen. What is the meaning of the word Amen? Rav Chanina responds: It is an abbreviation whose letters represent the words: Ail Melech Ne'eman.

ש"ק ומהחילין ק"ש -From the book Ha'Eshkol-In Kriyat Shema we find the name of G-d mentioned 18 times. This is connected to the fact that a person has 18 vertebrae. There are 248 words in Kriyat Shema. This is connected to the fact that the human body consists of 248 bones. The connection between the number of bones in the human body and the number of words in Kriyat Shema is found in a verse: (Tehillim 35, 10) All my bones will say: Who is like You, G-d. The Rosh, may his memory be blessed, wrote: in the area where I live it is the practice to recite Ail Melech Ne'eman in order that Kriyat Shema contains 248 words which is a link to the 248 bones that are in the human body. The meaning behind the connection is that if a person follows the lessons expressed in the 248 words of Kriyat Shema, G-d will protect the 248 bones that are in the person's body. There are places where the custom is to not recite Ail Melech Ne'eman because the words are what is represented by the word Amen and one should not make an interruption between the Bracha before Kriyat Shema and Kriyat Shema.

אגדה (בזכר) דברים פרק ה' ד"ה [יא] לא תשא -Know that within the text of the Ten Commandments there can be found the 613 Mitzvot and that within the text of Kriyat Shema can be found the 613 Mitzvot. When you count the number of words in the Ten Commandments and in Kriyat Shema you will find that there are 610 words. As a result, they instituted the practice to recite the three words- Ail Melech Ne'eman before reciting Kriyat Shema in order that there be 613 words representing the 613 Mitzvot.

רפב' רוקח [מב] שמע ישראל עמ' רפב' -We recite Amen Ail Melech Ne'eman before reading Kriyat Shema and the word Emes after reading Kriyat Shema.

קז' ספר האגור הלכות ברכות סימן קז' -In the Tur, he expounds on this point and the Rokeach wrote that it is appropriate to answer Amen even to one's own Bracha of HaBocahir B'Amo Yisroel because it is considered the end of a section.

י' מאימתי -There already was a custom in the cities to recite between the prayer Ahavas Olam and Kriyat Shema, the words: Kail Melech Ne'eman. In

my youth it troubled me, because it is well known that the prayer Ahavas Olam is the Bracha for the Mitzvah of Kriyat Shma, based on the rule that all Mitzvot require the recital of a Bracha before the performance of the Mitzvah.. The same rule applies in connection with reciting Hallel; reading Megilat Esther; reading the Torah; and of course in connection with reciting Kriyat Shma. It is based on that rule that we learned that if one studied Torah after reciting Kriyat Shma that it was not necessary for him to recite the Bracha that precedes learning Torah since he had already fulfilled the obligation to recite a Bracha before studying Torah by reciting the Bracha of Ahava Rabbah, which is the equivalent to the Bracha for studying Torah. The reason that our Sages instituted the practice to recite two blessings before reciting Kriyat Shma was because the earliest time in the day that one can recite Kriyat Shma is tied to sunrise and sunset. But there is a major difference between the Brachot that precede Kriyat Shma. The Brachot of Yotzair Ohr and Maariv Aravim are blessings of Praise as we learned that one who never saw the celestial bodies in his life because he was blind cannot Porais Shma. The Bracha of Ahavas Olam is the Bracha that precedes the performance of the Mitzvah of Kriyat Shma. This is also seen by what we learned that the Chief Kohain would call out: make one Bracha and it is based on this Bracha that they authored the Bracha of Emes V'Yatziv to be a Bracha that is connected to the blessing of Ahavas Olam. Since the Bracha of Ahavas Olam is a Bracha that precedes the performance of a Mitzvah, it is obvious that it is like any other Bracha that precedes the performance of a Mitzvah or before eating a fruit that if one recited Amen after reciting the Bracha but before performing the Mitzvah that he certainly is in error. This was openly detailed in the Jerusalem Talmud as follows: He who is Porais Al Shma, or is the one to go down to the Ark or one who blesses the people or the one who reads from the Torah or the Haftorah or one who recites any Bracha that precedes the performance of a Mitzvah from the Torah should not respond with Amen after reciting the Bracha. I do not have to explain this matter that was clearly understood by the early commentators, that it appears to me that reciting Kail Melech Ne'eman after the Bracha of Ahava Rabbah is an interruption and causes one to have to repeat the Bracha.